

ZAČELI SMO LETA 1998 ...

Maja Zgmajster, predsednica SDPVN

... ,ko je pod okriljem Društva študentov biologije nastala Sekcija za proučevanje in varstvo netopirjev. Že v istem letu sta na raziskovalnih taborih študentov biologije v Šempasu in na hrvaškem otoku Mljetu prvič delovali tudi Skupini za netopirje. Zanimanje za to skrivnostno živalsko skupino se je utrdilo in tako je v letu 2001 sekcija prerasla v samostojno Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev (SDPVN). To je ohranilo zastavljena poslanstva: izboljševanje poznavanja razširjenosti in ekologije netopirjev v Sloveniji, zavzemanje za učinkovito varstvo netopirjev in njihovih habitatov ter dvig javne zavesti o pomenu teh skrivnostnih, a izredno koristnih nočnih živalih.

Pomemben zagon pri našem delu je pomenilo sodelovanje v mednarodnem projektu »Srednjeevropski program varstva dolgokrilega netopirja« v letih 1999/2000 skupaj z organizacijami iz Madžarske, Romunije in Bolgarije. Mnoge smo takrat pritegnili k sodelovanju s številnimi ekskurzijami v jame, javnost pa smo nagovorili s plakatom o netopirjih v jamah. Sodelovanje z mnogimi naravovarstvenimi organizacijami in društvi doma in v tujini, s katerimi delimo skupne cilje varstva narave, je za SDPVN izrednega pomena. Smo partnerji v mednarodnem projektu »Varstvo netopirjev v regiji Alpe-Jadran« z organizacijami iz Italije in Avstrije.

Člani SDPVN v skupinah za netopirje izobražujemo udeležence na mnogih mladinskih in študentskih raziskovalnih taborih in na številnih predstavitvah širom po Sloveniji. Izdali smo dve zloženki in postavili mnoge fotografske razstave o netopirjih. V letu 2003 je bila uspešna serija izobraževalnih delavnic »Poslušanje netopirjev v naravi«, ki so potekale po šolah, finančno pa jih je podprlo tudi Ministrstvo za okolje, prostor in energijo (MOPE). Vse od leta 1999 pa organiziramo Evropsko noč netopirjev, ki iz leta v leto ponuja bolj raznolik program v več krajih po Sloveniji. V njenem okviru je nastala lutkovna predstava članov SDPVN »Kaj ima stric Julče na podstrešju«, ki je pozneje doživela več ponovitev. V letošnjem letu smo izzvali domišljijo drugih in razpisali natečaj za netopirski strip.

SDPVN velik del delovanja usmerja v priporočila za zavarovanje mnogih pomembnih zatočišč netopirjev, npr. Osapske jame, gradu Grad na Goričkem, gradu Rihemberk, Ajdovske jame. Zelo aktivno sodelujemo tudi pri oblikovanju mnogih naravovarstvenih dokumentov, pravilnikov, zakonov, ki so pomembni za varstvo netopirjev v Sloveniji. V letu 2003 je potekalo intenzivno zbiranje podatkov o razširjenosti netopirjev za potrebe naloge Prirodoslovnega muzeja Slovenije »Strokovna izhodišča za omrežje Natura 2000, Netopirji«, v kateri so sodelovali tudi člani SDPVN s podatki in terenskim delom. SDPVN je letos partner MOPE v projektu komuniciranja s ključnimi osebami za varstvo izbranih zatočišč netopirjev, ki so vključena v omrežje Natura 2000.

Država se je s podpisom mnogih mednarodnih konvencij zavezala, da se bo aktivno zavzemala za varstvo netopirjev, z vstopom v EU pa je postala za nas zavezujoča tudi Habitatna direktiva in razglasitev območij omrežja Natura 2000. V letu 2003 je Slovenija končno podpisala tudi Sporazum o varstvu netopirjev v Evropi (t. i. Eurobats). Ker pa je od varovanja na papirju do izvajanja v praksi žal pogosto zelo daleč, bomo z aktivnostjo SDPVN to razdaljo še naprej prizadevno krajšali.

Netopirjem izredno pomembne vloge v ekosistemu nihče ne more odrekati, zato si v dobro naših zanamcev kot tudi narave same prizadevamo za njihovo ohranitev. K temu ogromno prispevamo posamezniki, ki nas je združilo zanimanje za netopirje in nam ni vseeno zanje, ter s svojim delovanjem, idejami in energijo oblikujemo bistvo SDPVN. Pridruži se nam!

EHOLOKACIJA

Nataša Aupič in Irena Kranjec

Ljudje in večina ostalih sesalcev se orientiramo s pomočjo oči. Ustvarimo si optično sliko okolice in jo shranimo v spomin. Netopirji zmernega pasu pa oddajajo ultrazvočne signale, ki se odbijajo od površine in v njihovih možganih ustvarjajo slušno sliko okolice. Slednja je enako točna in podrobna kot naša optična. Netopirji torej slišijo vhod v jamo, medtem ko ga mi vidimo. Podobno tehniko orientiranja uporabljajo kiti in delfini ter celo nekatere ptice, ki živijo v jamah.

Ultrazvok proizvajajo z glasilkami. Oddajajo ga skozi usta (gladkonosi netopirji) ali skozi nos (podkovnjaki). Ultrazvok fizikalno opišemo s sinusno krivuljo. Za vsako krivuljo je značilna amplituda in valovna dolžina. Frekvenca pomeni število valovnih dolžin v sekundi (Hz). Krajša kot je valovna dolžina, večja je frekvenca in obratno. Netopirji, ki živijo v Sloveniji, oddajajo ultrazvočne klice z valovnimi dolžinami oz. frekvencami med 20 in 115 kHz. Človeško uho teh krikov ne more zaznati. Lahko pa vrstno značilno oglašanje zaznamo z ultrazvočnimi detektorji – posebnimi napravami, ki pretvorijo ultrazvok v nam slišen zvok in prikažejo frekvenco oglašanja netopirja. To lahko posnamemo, računalniško analiziramo in naredimo sonogram (grafični prikaza oglašanja).

Poleg eholoških klicev poznajo netopirji tudi socialne klice. Te lahko slišimo, saj so v našem slušnem območju (do 20 kHz). Namenjeni so predvsem medsebojnemu sporazumevanju, npr. med mamo in mladičem, ter iskanju partnerja jeseni v času parjenja.

Naj vas torej ne bo strah, da bi se vam kakšen netopir zaletel v lase in tam naredil gnezdo.

Slika prikazuje 10-krat upočasnen ultrazvočni klic belorobega netopirja (*Pipistrellus kuhlii*). (Vir: Primož Presetnik)